

FOKUS: SKANDINAVIA OG USA

Det amerikanske valget (Eller: Er enden nær?)

Hilde Eliassen Restad
Bjørknes Høyskole

Amerikanske velgere går sjelden til urnene med utenrikspolitikk fremst i tankene, like lite som amerikanske presidentkandidater stiller til valg fordi de er interesserte i internasjonal politikk. «It would be the irony of fate if my administration had to deal chiefly with foreign affairs», sa Woodrow Wilson etter at han hadde blitt valgt som president i 1912 (Brands 2004: 503). Men presidenter får ikke velge hvilken verden de møter, og Wilson måtte som kjent ikke bare løse USA gjennom første verdenskrig, men endte også opp som Folkeforbundets store forkjemper. Wilson, som hadde skrevet sin statsvitenskapelige avhandling om Kongressen (for øvrig den eneste presidenten noen sinne med doktorgrad), møtte en ironisk skjebne da hans ettermæle til slutt ble torpedert av Senatet som nektet å ratifisere Versailles-traktaten i 1919.

Fra og med januar 2017 er det president Donald J. Trump som representerer og forsvarer USAs og dets alliertes posisjon i verden. Like lite som man visste hva som ventet USA bare noen få år etter presidentvalget i 1912, kan vi ikke si med sikkerhet hva som vil møte en president Trump de neste fire årene. Det ser likevel ut til å være relativ enighet om at Vesten er inne i en ustabil periode hvor den gamle, liberale verdensordenen som USA satte opp mellom 1941–1949 vil bli testet (Jones, Wright et al. 2014). Det man kanskje ikke helt hadde tenkt seg var at en av de største stresstestene vil komme fra USA selv.

Jeg vil i denne artikkelen argumentere for at det er mulig å skjelne to ulike utenrikspolitiske perspektiver fra Trump og hans nærmeste rådgivere, inkludert visepresident Mike Pence. Kun ett av disse to innebærer en grunnleggende utfordring av USAs dominerende utenrikspolitiske tradisjon siden 1945, men til gjengjeld

tilhører dette perspektivet Trump selv. Trump har tatt til orde for det jeg kaller en proteksjonistisk-nasjonalistisk utenrikspolitikk siden juni 2015 da han stilte til valg i den Republikanske nominasjonskampen. I kontrast til dette har Pence og ikke minst Trumps nylig avsatte nasjonale sikkerhetsrådgiver, generalløytnant Michael Flynn Sr. tatt til orde for en ekstrem utgave av utenrikspolitikken George W. Bush fremmet i sin første presidentperiode, som utgjør en slags sivilisasjonskrig mot islam.¹ Det er viktig å påpeke at det ikke nødvendigvis er av avgjørende betydning hva en visepresident eller andre rådgivere mener om utenrikspolitikk. I *noen* tilfeller har dette dog vært av avgjørende betydning, som vi for eksempel så i 2001–2005 med visepresident Dick Cheney's betydelige påvirkning på Bush sitt syn på USAs «grand strategy» etter 11. september 2001 (Saunders u.å.). Det er for tidlig å vite hvem som driver utenrikspolitisk strategi i Trump-administrasjonen – Trump selv, hans visepresident og andre rådgivere, eller en kombinasjon. Jeg vil først ta for meg Trumps utenrikspolitiske perspektiv, deretter det utenrikspolitiske perspektiv som jeg mener Pence og Flynn representerer.

«America First»

Trump representerer en utenrikspolitisk tradisjon som har ligget med brukken rygg siden andre verdenskrig. Heller enn en fortsettelse av USAs lederskap og forvaltning av den liberale verdensorden som ble konstruert under og etter andre verdenskrig, har Trump i valgkampen tatt til orde for redusert frihandel og økt proteksjonisme (som i all hovedsak tapte etter 1930-tallets feilslåtte politikk) samt en slags autoritær etnisk nasjonalisme som opphøyer hvite, kristne amerikanere over andre grupper i det amerikanske samfunnet.² Dette utenrikspolitiske perspektivet innebærer en slutt på den verdensorden vi lever i nå, noe som er grunnen til at så mange utenrikspolitiske eksperter innen Det republikanske partiet tilsluttet seg #NeverTrump-bevegelsen i valgkampen (Crowley 2016).

Etter andre verdenskrig konstruerte USA et internasjonalt system som USA selv skulle lede. Som jeg har skrevet tidligere i denne spalten, var denne liberale verdensordenen meget fortjenestefull for USA all den tid dette innebar at USA hadde

¹Her er det viktig å påpeke at Bush-administrasjonen aldri utpekte islam som fiende, men alltid var påpasselig med å skille islamske terrorister fra islam som religion. Det er derimot mitt argument at den første Bush-administrasjonens krig mot terror ble utviklet ut i fra et verdenssyn som sammenfalt med/var basert på Samuel Huntingtons teori om sivilisasjonskræsj. Krigen mot terror ble betydelig modifisert og moderert i Bush sin andre presidentperiode (se Restad 2012). Prominente sivilisasjonskrigere som Cheney, forsvarsminister Donald Rumsfeld og assisterende forsvarsminister Paul Wolfowitz ble satt på sidelinjen (Cheney) eller sparket (Rumsfeld og Wolfowitz) til fordel for mer tradisjonelle konservative som Condoleezza Rice, som ble utnevnt til utenriksminister i andre periode, og Stephen Hadley, som fikk Rices tidligere stilling som nasjonal sikkerhetsrådgiver.

²Konservative utenrikspolitiske aktører og kommentatorer som for eksempel Kori Schake argumenterer for at Obama allerede startet en slags tilbaketrekning av («retrenchment») USA i 2009 (Schake 2017). Dette kan man diskutere, men det er det ikke plass til å gjøre i dette essayet.

veto-lignende eller faktisk veto-makt i de fleste internasjonale fora (Restad 2014b). Dette gjelder på tvers av alle de tre søylene USA har basert sitt lederskap på: den politiske (gjennom FN), den økonomiske (gjennom IMF og Verdensbanken) og den sikkerhetspolitiske. USA ville for eksempel ikke ha tilsluttet seg NATO hvis det ikke var klart at USA ville ha meget stor bestemmelsesmakt (Restad 2014a: 176–179). I USA har det vært tverrpolitisk konsensus om at det å lede den liberale verdensorden har vært både bra for USA og bra for (den vestlige) verden, også etter den kalde krigen. Særlig sikkerhetspolitisk var USAs lederskap ikke bare bra for USA selv, i og med at dette bevarte en unipolar verdensorden, men også nødvendig for alliert samhold, samarbeid og projeksjon av militærmakt (både Kosovo-intervensjonen i 1999 og Libya-intervensjonen i 2011 understreket hvor uunnværlig USA var for NATOs militære intervensjoner) (Bamy 2011).

Debatten internt i USA om amerikansk utenrikspolitikk siden andre verdenskrig har for det meste befunnet seg *innenfor* dette liberale verdensordensparadigmet: Venstresiden har kritisert amerikansk alenegang samt nedprioritering av menneskerettighetsbrudd hos allierte (eller seg selv, som i Vietnamkrigen), mens høyresiden har kritisert mykt diplomati og manglende (militær) ryggrad. Ingen av sidene har kjempet for at USA skulle trekke seg ut av den liberale verdensorden eller gi opp innflytelse over en av de tre søylene (Mead 2017), selv om det til tider har vært massiv kritikk mot FN fra særlig Det republikanske partiet. Da Ronald Reagan stilte mot Jimmy Carter i presidentvalget i 1980, foregikk debatten - til tross for steile fronter – innenfor dette utenrikspolitiske paradigmet: Reagans motto, «Let's make America great again» henspilte på Carters tilsynelatende svake internasjonale lederskap samt den økonomiske nedgangstiden hjemme som hadde rystet mange velgere. At de amerikanske diplomatene holdt som gisler i den amerikanske ambassaden i Teheran gjennom Carters siste år som president ble sluppet løs på dagen Reagan ble innsatt som president, var det ultimate tegnet på at amerikanere på ny kunne være stolte patrioter nå som Reagan var i Det hvite hus: USA var igjen klar for å stå opp for seg selv. Reagans klare moralske fordømmelse av Sovjetunionen var meget populær blant amerikanske velgere og slutten på den kalde krigen rett etter Reagans to presidentperioder var selve beviset på at USA – gjennom Reagans sterke lederskap – hadde *vunnet*. Siden 1989 har Republikanerne holdt Reagan oppe som en spesiell ideologisk og moralsk ledestjerne i partiets historie, og minnene om hvordan USA reiste seg igjen etter det vanskelige tiåret på 1970-tallet har vart lenge. Alle republikanske politikere må snakke pent om Reagan, og det var derfor ikke så overraskende at selv en ideologisk og partipolitisk fleksibel kandidat som Trump kopierte mottoet til Reagan. Men som så mye annet i Trumps politiske program så var dette en hul seier for Republikanerne: det Trump mente ville gjøre USA storslått igjen var jo ikke det Reagan mente.

Trump har selv oppsummert sitt utenrikspolitiske perspektiv med mottoet «America First» (Dunn 2016), et motto som går imot Reagans verdibaserte utenrikspolitiske tradisjon som fokuserer (om ikke annet enn retorisk) på frihet, demokrati og menneskerettigheter – altså USAs *moralske* lederskap. Selve navnet stammer fra «America First Committee» – en organisasjon etablert i 1940 med det formål å avverge

amerikansk deltakelse i andre verdenskrig. Organisasjonen er kontroversiell da den blant annet bestod av prominente antisemitter som ikke ønsket amerikansk deltakelse selv om Storbritannia skulle tape mot Hitler. Dette til tross for – eller kanskje fordi – at det etter Nazi-Tysklands invasjon av Frankrike, Danmark og Norge i juni 1940 var økende støtte til amerikansk deltakelse i krigen i det amerikanske folket (Restad 2014a). Organisasjonen oppløste seg selv etter Pearl Harbor, og fikk et lite flatterende ettermæle. Like fullt sa Pat Buchanan da han utfordret George H. W. Bush i 1992 at han ville «make America first again». Buchanan fortsatte sin «America First» kampanje også etter at han tapte nominasjonen i Det republikanske partiet: Buchanan ble på 1990-tallet kjent som en motkjemper av frihandelsavtalen NAFTA (Buchanan 1993) samt amerikanske intervensjoner og innblanding i internasjonal politikk (som gjorde at han ble kritisert for neo-isolasjonisme). Buchanan var for eksempel kritisk til *begge* Gulf-krigene. Buchanan var også en selverklært kulturkriger som advarte mot multikulturalisme, innvandring og var bekymret for framtiden til det hvite USA (Nagourney 2012).

Man får anta at det er Buchanan, heller enn America First Committee, Trump har sett til i utformingen av sin egen politiske plattform. Trump avviser den tverrpolitiske konsensusen om frihandel (den økonomiske søylen) samt viktigheten av ledelse (både politisk/diplomatisk og sikkerhetsmessig) som alle presidenter har stilt seg bak siden slutten på andre verdenskrig. I tillegg har hans valgkamp spilt på identiteten til det såkalte hvite USA, et fokus som nå har blitt sementert ved å utnevne høyre-nasjonalisten Stephen Bannon til sin viktigste politiske rådgiver i Det hvite hus (Lizza 2016). Dette er i seg selv oppsiktsvekkende. Men i tillegg har Trump også vært særdeles vennlig innstilt til nettopp Reagans store fiende – nemlig Russland, ledet av den gamle FSB-agenten Vladimir Putin. Det er for tidlig å si sikkert hva Trumps vennlige innstilling overfor Russland kommer av. Men hans utenrikspolitiske fokus ser i all hovedsak ut til å være økonomisk, heller enn politisk eller militært, og Trump har utpekt Kina som USAs store økonomiske fiende. «America First» ser ut til å innebære at Trump er villig til å forhandle bort politisk og militær makt til andre stormakter, så langt han får økonomisk gevinst tilbake. Altså betyr Trumps motto «Make America Great Again» egentlig «Make America Rich Again». Trumps valg av Rex Tillerson, tidligere direktør i ExxonMobile, som utenriksminister (Schuster 2016) forsterker dette inntrykket. Heller enn å inkludere en mer tradisjonell konservativ som Mitt Romney eller David Petraeus, som kunne tenkes å alliere seg med forsvarsminister James Mattis (også en tradisjonell konservativ figur) som antakeligvis har et mer tradisjonelt syn på Russland, valgte Trump en businessmann som er opptatt av økonomisk vinning og imot sanksjoner mot Russland.

Det synes klart at Trump og Tillerson – i motsetning til Reagan – ikke anser totalitære stormakter som Russland som USAs naturlige fiende. Det er her stresstesten mot den militære søylen i den liberale verdensorden USA har bygd opp vil foregå: Trump har jo som kjent ikke bare beklaget alliert unnasluntring med forsvarsbudsjett, som er et vanlig refreng i Washington D.C., han har i tillegg satt spørsmålsteget ved USAs forpliktelse til Artikkel 5 i NATO-traktaten (Calamur 2016). Altså er vi nå i en situasjon hvor europeiske allierte ikke vet om de kan stole på at USA kommer til

deres forsvar dersom Russland skulle se sitt snitt til å fortsette sin territorielle ekspansjon.

Heller enn tradisjonell stormaktspolitikk ønsker antakeligvis Trump å forflytte USAs sikkerhetspolitiske fokus fra en balansering mot autoritære Russland til en kamp mot det de mener er sivilisasjonsfienden islam. Det er her Trumps proteksjonistiske-nasjonalistiske utenrikspolitiske perspektiv sammenfaller med det andre perspektivet i hans team – nemlig en forsterket utgave av den første Bush-administrasjonens sivilisasjonskrig mot islamistisk terrorisme.

Sivilisasjonskrig?

Det andre utenrikspolitiske perspektivet som formuleres av Trumps visepresident, tidligere nasjonal sikkerhetsrådgiver Flynn, samt Bannon har mye til felles med Bush-administrasjonens neokonservative tilnærming til utenrikspolitikk i etterkant av 11. september 2001. Visepresident Pence, som er «Christian, a conservative, and a Republican, in that order» (Mueller 2016), har argumentert for at USA befinner seg i «a global war of civilization against barbarism» (Pence 2016). Dette perspektivet hadde en enda mer radikal forkjemper i Flynn, som har tvitret at «fear of Muslims is RATIONAL» (Hirsch 2016) samt sagt at islamisme er en «vicious cancer inside the body of 1.7 billion people» (Kaczynski 2016). Flynns uttalelser kan sees på som en støtte til en enda mer høyrevridd versjon av Bush administrasjonens krig mot terror fra 2001–2005 (Kaczynski 2016).

Det er to grunner til at det kan være uvanlig viktig hva Trumps nærmeste rådgivere mener om utenrikspolitikk: For det første er det mulig at Trump er mer interessert i å være et slags statsoverhode enn regjeringsoverhode (Draper 2016). For det andre viser forskning at når presidenten selv er uerfaren, kan det vise seg å være avgjørende hvilket utenrikspolitisk perspektiv de rådgiverne han stoler på har (Saunders u.å). Altså blir det fristende å begi seg ut på en slags amerikansk Kremlinologi, hvor man gjetter hvilke rådgivere som for tiden har Trumps oppmerksomhet og hvilke som ikke er med i den innerste sirkelen. For eksempel har det siden Trumps innsettelse vært mye fokus på hans politiske rådgiver Stephen Bannon, er blitt oppnevnt til permanent medlem av Det nasjonale sikkerhetsrådets «Principals Committee». Dette er en kontroversiell avgjørelse som signaliserer at Trump er avhengig av Bannon i utenrikspolitikk så vel som innenrikspolitikk (Boot 2017). Bannon har ingen utenrikspolitisk erfaring, men kan karakteriseres som en høyre-nasjonalist, som på lik linje med Flynn og Pence er meget opptatt av islam (Reilly & Heath 2017). Selv om det fortsatt er for tidlig å si noe sikkert om hvem som driver den utenrikspolitiske agendaen i Trump-administrasjonen er dette verdt å nevne.

Jeg finner at Trump-leiren og Pence-leiren er enige i (minst) to viktig ting: 1) At Den islamske stat er en stor trussel mot USA og at krigen mot terror må gjenopptas heller enn avvikles; og 2) at man ikke trenger være opptatt av multilateralt lederskap innenfor den politiske søylen (og noen ganger aktivt må motarbeide internasjonale institusjoner, som da USA invaderte Irak før FN hadde fått utført sine våpeninspeksjoner i Irak). Bush-doktrinen var jo, som mange har dokumentert, en

radikal dreining vekk fra å late som om de multilaterale begrensningene innenfor den liberale verdensordenen også gjaldt USA, til en åpenbar unilateral utførelse av politikk uten den diplomatiske glossen som ens allierte var vant til. Trumps uttalelser om at han ønsker å gjeninnføre vanntortur samt bruk av CIAs «black sites» minner om perspektivene til en del av Bush-administrasjonen i første periode (Savage 2017). Altså er det grunn til å tro at vi i den (første) Trump-administrasjonen, likt den første Bush-administrasjonen, vil se en ideologisk krig mot islamistisk terrorisme basert på militærmakt heller enn etterretning og politiarbeid hvor man gjerne samarbeider med tidligere fiender som Russland mot islamske aktører. Det er verdt å merke seg at dette var en tilnærming som president Bush modererte sterkt i sin andre presidentperiode, da den ideologiske krigen mot terror viste seg å være kontraproduktiv (Restad 2012) og Bushs tidlige uttalelse om at han hadde fått «a sense of [Putin's] soul» viste seg å være prematurt (Baker 2013).

Det er for øvrig også viktig å påpeke at Pence i løpet av valgkampen svarte på de fleste andre utenrikspolitiske spørsmål som en hvilken som helst konservativ republikaner ville gjort. Faktisk var Pences uttalelser om viktige utenrikspolitiske saker ofte helt motsatte av Trumps (Beinart 2016). Pence har for eksempel tatt til ordet for typisk tradisjonell Republikansk kritikk av Obama-administrasjonen: I løpet av valgkampen kritiserte han Hillary Clintons «weak foreign policy» (Clinton er jo ellers kjent som en hauk) som Pence mente hadde «emboldened the aggression of Russia» i Ukraina. Pence har sagt om Syria at «the provocations by Russia need to be met by American strength» og om NATO at USA må styrke sin forpliktelse ved å installere rakettforsvar i Polen og Tsjekkia (Beinart 2016). Til tross for Pences uttalelser virker dette mer tradisjonelle Republikanske utenrikspolitiske perspektivet å være marginalisert i Trump-administrasjonen.

Avsluttende betraktninger

Trump har overtatt et presidentembete hvis makt i sikkerhetspolitikken har økt betraktelig siden 11. september 2001. president Barack Obama etterlater seg blant annet et system for lovmessig å drepe amerikanske statsborgere (som er mistenkt for terrorisme) som befinner seg utenfor USAs grenser uten rettergang først (Cole 2016). Ved første øyekast kan det virke som om Trump kanskje ikke er interessert i all denne makten presidenten har. Trump har nemlig sagt – også etter at han ble valgt til president – at han ønsker en utenrikspolitikk som er mindre fokusert på intervensjoner, mindre fokusert på nasjonsbygging og mer målrettet i sin bekjempelse av Den islamske stat (Burns 2016). Men til de som gleder seg over et mindre intervensjonistisk USA kan det være nyttig å minne om presidentkandidat George W. Bush, som i 2000 lovet verden et mer ydmykt USA som ikke skulle drive med nasjonsbygging og andre kontroversielle og ambisiøse utenrikspolitiske prosjekter som Bill Clinton hadde drevet med. Vi vet hvordan det gikk.

På dette tidspunktet er det dog er mye vi ikke vet. Den slitte frasen «verden er i endring» tas alltid i bruk ved korsveier slik som denne. Om verden er i endring eller ei – om den liberale verdensorden er kommet ved veis ende eller ei – er det for tidlig å

si noe om. Men la meg avslutte med følgende betraktning: Det har i det siste blitt populært å sitere Leonard Cohens advarsel, «... you won't like what comes after America». Frasen har tidligere vært brukt som et fiffig tilsvar mot venstrevridde USA-kritikere. I disse dager rettes denne frasen mot USA selv, ofte tiltenkt USAs president. Det må vel sies å være en situasjon få hadde sett for seg bare for noen måneder siden.

Litteratur

- Baker, Peter (2013). «The Seduction of George W. Bush». *Foreign Policy*. Tilgjengelig på: http://foreignpolicy.com/2013/11/06/the-seduction-of-george-w-bush/?wp_login_redirect=0. Lesedato: 15.12.16.
- Bamy, James (2011). «Lessons of Libya for Future Western Military Forays». *The European Institute*. Tilgjengelig på: <https://www.europeaninstitute.org/index.php/130-european-affairs/ea-august-2011/1417-lessons-of-libya-for-future-western-military-forays>. Lesedato: 31.01.17.
- Beinart, Peter (2016). «Mike Pence Embraces the Foreign Policy that Republican Voters Rejected». *The Atlantic*. Tilgjengelig på: <http://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/10/mike-pence-debate-misstep/503006/>. Lesedato: 12.12.16.
- Boot, Max (2017). «President Bannon's Hugely Destructive First Week in Office». *Foreign Policy*. Tilgjengelig på: <https://foreignpolicy.com/2017/01/30/president-stephen-bannons-amazing-first-week-in-office-trump-co-nsc-immigration/>. Lesedato: 31.01.17.
- Brands, H. W. (2004) «Woodrow Wilson and the Irony of Fate», *Diplomatic History*. 48 (4): 503–512.
- Buchanan, Pat (1993). «America First, NAFTA Never.» *Washington Post* Tilgjengelig på: https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1993/11/07/america-first-nafta-never/c8450c08-b14b-4a25-abe8-0b7cfc992e11/?utm_term=.e5da08fcbcd. Lesedato: 12.12.16.
- Burns, Robert (2016). «Analysis: Trump Nation-Building View More in Line with Obama,» *Salon*. URL: http://www.salon.com/2016/08/16/analysis_trump_nation_building_view_more_in_line_with_obama/.
- Calamur, Krishnadev (2016). «NATO Schmat?» *The Atlantic*. URL: <http://www.theatlantic.com/news/archive/2016/07/trump-nato/492341/>. Lesedato: 17.12.16.
- Cole, David (2016). «The Drone Presidency». *The New York Review of Books*. Tilgjengelig på: <http://www.nybooks.com/articles/2016/08/18/the-drone-presidency/>. Lesedato: 17.12.16.
- Crowley, Michael (2016). «GOP Hawks Declare War on Trump». *POLITICO*. Tilgjengelig på: <http://www.politico.com/story/2016/03/trump-clinton-neoconservatives-220151>. Lesedato: 13.12.16.
- Draper, Robert (2016). «How Donald Trump Picked His Running Mate». *New York Times*. Tilgjengelig på: http://www.nytimes.com/2016/07/20/magazine/how-donald-trump-picked-his-running-mate.html?_r=3&mtref=undefined. Lesedato: 12.12.16.
- Dunn, Susan (2016). «Trump's 'America First' has Ugly Echoes from American History». *CNN*. Tilgjengelig på <http://edition.cnn.com/2016/04/27/opinions/trump-america-first-ugly-echoes-dunn/>. Lesedato: 12.12.16.
- Jones, Bruce, Thomas Wright et al. (2014) «The State of the International Order». *Policy Paper* No. 33. Tilgjengelig på: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/intlorder_report.pdf. Lesedato: 15.12.16.
- Kaczynski, Andrew (2016). «Michael Flynn in August: Islamism a 'vicious cancer' in body of all Muslims that 'has to be excised,»». *CNN*. Tilgjengelig på: <http://edition.cnn.com/2016/11/22/politics/kfile-michael-flynn-august-speech/>. Lesedato: 13.12.16.
- Lizza, Ryan (2016). «Steve Bannon will lead Trump's White House». *The New Yorker*. Tilgjengelig på: <http://www.newyorker.com/news/news-desk/steve-bannon-will-lead-trumps-white-house>. Lesedato: 17.12.15.
- Mead, Walter Russell (2017). «The Jacksonian Revolt». *Foreign Affairs*. Tilgjengelig på: https://www.foreign-affairs.com/articles/united-states/2017-01-20/jacksonian-revolt?cid=%3Fcid%3Ddmc-paywall_free-the_jacksonian_revolt-013017&sp_mid=53313799&sp_rid=aGlsZGUucmVzdGFkQGJqb3JrbmVzaG95c2tvbGUubm8S1&spMailingID=53313799&spUserID=MjEwNDg3NTc5NDI1S0&spJobID=1085849983&spReportId=MTA4NTg0OTk4MwS2&t=1485853907. Lesedato: 31.01.17.
- Nagourney, Adam (2012). «'Culture War' from 1992 Moves in from the Fringe». *New York Times*. Tilgjengelig på: <http://www.nytimes.com/2012/08/30/us/politics/from-the-fringe-in-1992-patrick-j-buchanans-words-now-seem-mainstream.html>. Lesedato: 12.12.16.

Hilde Eliassen Restad

- Reilly, Steve & Brad Heath (2017). «Steve Bannon's own words show sharp break on security issues». *USA Today*. Tilgjengelig på: <http://www.usatoday.com/story/news/2017/01/31/bannon-odds-islam-china-decades-us-foreign-policy-doctrine/97292068/>. Lesedato: 01.02.17.
- Restad, Hilde Eliassen (2014a). *American Exceptionalism: An Idea that Made a Nation and Remade the World*. Oxon: Routledge.
- Restad, Hilde Eliassen (2014b). «USA og Folkeretten: Et hat/elsk-forhold», *Internasjonal Politikk* Vol. 72, No. 1. 125–134.
- Restad, Hilde Eliassen (2012). «The War on Terror from Bush to Obama: On Power and Path Dependency», *NUPI Working Paper 798*. Oslo: Norwegian Institute of International Affairs.
- Saunders, Elizabeth (forthcoming). «No Substitute for Experience: Presidents, Advisers, and Information in Group Decision-Making». *International Security*. Tilgjengelig på: <https://profsaunders.files.wordpress.com/2016/07/nosubstitute3.pdf>. Lesedato: 17.12.15.
- Savage, Charlie (2017). «Trump Poised to Lift Ban on C.I.A. 'Black Site' Prisons». *The New York Times*. Tilgjengelig på: https://www.nytimes.com/2017/01/25/us/politics/cia-detainee-prisons.html?_r=0. Lesedato: 31.01.17.
- Schake, Kori (2017). «Will Washington Abandon the Order? The False Logic of Retreat». *Foreign Affairs* Vol. 96, No. 1 (January/February): 41-46. Tilgjengelig på: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/review-essay/will-washington-abandon-order>. Lesedato: 17.12.16.
- Schuster, Simon (2016). «Why Russia is Excited About Trump's Pick for Secretary of State». *TIME*. Tilgjengelig på: <http://time.com/4599771/russia-donald-trump-secretary-of-state/>. Lesedato: 17.12.16.

Om forfatteren

Hilde Eliassen Restad er førsteamanuensis ved Bjørknes Høyskole, har en PhD fra University of Virginia, og er forfatter av boken «American Exceptionalism: An Idea that Made a Nation and Remade the World» (Routledge, 2014). Korrespondanse: hilde.restad@bjorkneshoyskole.no.